

Bemærkninger januar 2024
Vedr. Roskilde Kommunes forslag til
Forskrift om udskiftning
eller nedlæggelse af visse ældre brænde-
ovne og pejseindsatse (høringssvar)

Fra:

Arbejdsgruppen til Oplysning om
Brænderøgforurening – AOB
v/ Rolf Czeskleba-Dupont rcd@cnas.dk

Fotomontage: Dr. Brian Moench, Utah Physicians for a Healthy Environment; se <http://braenderoeg.dk/news.php?id=84> 'Er Danmark et civiliseret land?'

Indhold

- 1.Fra vores egen verden**
- 2.Lejres relation til Roskilde kommunes forslag**
- 3.LOBs anbefalinger i høringssvar for Forskrifter 2021**
- 4.Røggener ifølge Statens Institut for Folkesundhed**
- 5.AOBs forslag**
- 6.Bilagsfortegnelse**

4 Bilag

1. Fra vores egen verden:

Om cand.scient. Solveig Czeskleba-Dupont (1940-2019)

Siden år 2000, hvor to rækker i vores tætte bebyggelse i Hvalsø vågnede op til for lave skorstene hos et par naboer, har Solveigs bestræbelse været at forbedre myndighedernes ageren på baggrund af oplysning samt beboernes viden om sammenhængen mellem røgbelastning i lokalområder og helbredsskader.

Fra 2009 til 2016 virkede hun som formand for *Landsforeningen til Oplysning om Brænderøgsforurening* (LOB). Siden 2011 led hun under leukæmi som forværredes i 2015. I et par år skrev hun bogen '*Brænderøg og helbred. Fra kilde til krop*', som vi med støtte fra LOB og MCS-Foreningen for Duft- og Kemikalieoverfølsomme udgav i foråret 2018 (bilag 1). Som kvalitetskontrol kan nævnes, at bogen fik en god modtagelse i bladet Dansk Kemi juni 2018 (bilag 2).

Efter Solveigs bortgåen udgav jeg (også som pdf) 2. udgave med en nekrolog, hvori jeg gjorde opmærksom på, at brænderøgen indeholder bl.a. stoffet benzen, som man længe har vidst fremkalder leukæmi.

Pdf med bogens 2. udgave fås her:

http://braenderoeg.dk/files/Braenderoeg-og-helbred_Solveig-Czeskleba-Dupont_e-bog.pdf

LOBs medlemsblad '*Røgfanen*' udkom endnu i et par år. Men uden Solveigs levende inspiration opgav foreningen sit virke pr. 1.1.2022. For at videreføre LOBs vidensarkiv og aktualisere det har vi dannet Arbejdsgruppen til Oplysning om Brænderøgsforurening (AOB).

Som eksemplarisk case for Solveigs ageren kan det nævnes, at hun i 2018 forsvarede et LOB-medlem bosat i Trekroner-området gennem gentagen kritik af det mangelfulde tilsyn, som Roskilde Kommune førte med den konkrete situation og røgbelastningen. Først da medlemmet under henvisning til borgmester Joy Mogensens besøg hos oversvømmelses-truede husstande havde henvendt sig til hende, kom et møde med borgmesteren og den gene-ansvarlig administrator Kim Dahlstrøm i stand. Sammen med et andet medlem i LOBs bestyrelse overværede jeg mødet og forærede kommunen et eksemplar af Solveigs bog, som vi fik lovning om at den ville blive journaliseret.

2. Lejres relation til Roskilde kommunes forslag

På klima- og miljøudvalgets møde den 7.12.2023 blev forvaltningens indstilling vedtaget under henvisning til et bilag, der handler om en klage fra april 2019 til Planklagenævnet over Lejre kommunes skorstensforbud i lokalplan LK 59 (Buske Øst). Siden december 2018 indeholdt også andre lokalplaner i Lejre kommune en bestemmelse

om, at der ikke måtte opføres boliger med skorsten. Skorstenfejerlauget af 1778 var allerede tidligere blevet afvist af Planklagenævnet.

Klagerne fra april 2019 (Skorstensfejerlauget af 1778 suppleret af en lokal skorstensfejmester) blev igen afvist, fordi deres interesser ikke er 'værnet' i planloven. Derpå gik den lokale skorstensfejmester civilrettens vej, der førte til Retten i Roskilde. Vi har overværet rettens forhandling den 11. november 2020 og har i LOBs medlemsblad refereret den (kan fås ved henvendelse til red@cnas.dk).

Dommen fra den 9.12.2020 frakendte skorstensfejmesteren kompetencen til en retssag, hvorefter han (bakket op af Lauget) prøvede at få Østre Landsret til at dømme i substansen. I juni 2021 henlagde ØL hovedforhandlingen til 2. juni 2022, som dog i sidste ende blev aflyst.

Ud fra erfaringerne i Lejre Kommune er konklusionen i forvaltningens indstilling til mødet den 7.12.23 derfor fuldt ud berettiget: "Supplerende kan oplyses, at det er muligt at regulere opsætningen af skorstene i nye lokalområder."

Generelt: I klagerne nægtede skorstensfejerne at man overhovedet skulle kunne bruge område-reguleringer (ligesom lokalplaner) til at gribe ind over for brændeovne. Dette skulle kun ske individuelt.

Denne opfattelse er gjort til skamme netop gennem bekendtgørelsen BEK nr 640 af 24/05/2023 om *kommunale forskrifter om udskiftning eller nedlæggelse af ældre brændeovne og pejseindsatse i områder med kollektiv varmemforsyning*.

Det glæder os i Lejre som til dels fejlagtigt påtalte parter, at Roskilde kommunes forvaltning nu har udformet et forslag til Forskriften på grundlag af denne bekendtgørelse.

Kommunerne har for tiden ikke bedre muligheder end hvad lovgiveren har sat som rammer. Begrænsningerne i dem skal dog ikke skjules, hvorfor vi lige skal gå et skridt tilbage til lovens tilblivelse.

3.LOBs anbefalinger i høringssvar for Forskrifterne 2021

LOB kommenterede i 2021 i alt fem punkter vedr. Lovforslag om kommunale forskrifter vedr. visse fyringsanlæg (j.nr. 2021-8628).

Disse anbefalinger er udførligt begrundet i selve høringssvaret (bilag 4).

a. NÆRMILJØ

LOBs anbefaling: Se på mindre opgørelses-enheder!

Forskere fra *Umeå* universitet fandt således signifikante forhøjelser af ældres risiko for demens ved at rangordne små områder (50 x 50 m) efter røgbelastningen (<http://braenderoeg.dk/news.php?id=121>).

Forskere i *New Zealand* fandt tilsvarende via et net på 30 x 30 m, at sygehusbelastningen gennem småbørnsbesøg kunne reduceres væsentligt ved at fjerne 1/3 af brændeovne i hotspots (<http://braenderoeg.dk/news.php?id=119>).

Begge forskningsresultater taler for aflastningen af sundhedsvæsenet gennem forebyggende indgreb mod brændeovne.

b. MÅLINGER, FILTRE OG SUNDHEDSOPLYSNING

LOBs anbefaling: I forbindelse med kommunale tilsyn gennemføres partikelmålinger på klagerens ejendom. På LOBs hjemmeside www.brænderøg.dk findes hertil indikative målinger under 'Dagens partikeltal'.

LOBs anbefaling: Hvis der satses på filterløsninger for brændeovne, bør dokumentation for rensningsudstyrets effekt også omfatte dioxinemissionerne, da de ikke følges ad med standard-komponenter som PAH i røgen.

LOBs anbefaling: Myndighederne bør erstatte ovnbranchens illusion om teknisk fremskridt gennem partikelreduktion gennem omfattende oplysning om sundhedsfarerne, der også udgår fra moderne brændeovne og - kedler. Dertil bør kriterierne for evaluering af brænderøgens skadelige effekter udvides.

c. EVALUERINGSKRITERIER

LOBs anbefaling: Kriterierne for godkendelsen af små træfyrianslæg bør udvides til også at omfatte dioxin og black carbon; og skærpes med henblik på nanopartikler. Ud fra hensynet til stoffer som black carbon og dioxin samt nanopartikler er det et mere retvisende perspektiv helt at udfase brændeovne end at satse på moderniseringen ved kun at forbyde brændeovne af ældre dato.

LOBs anbefaling: Lobbyister for brændeovne og andre små træfyrianslæg bør ikke kunne trumfe forskningsbaseret viden som den, LOB i en årrække har formidlet, bl.a. via hjemmesiden https://braenderoeg.dk/news_list.php.

Denne viden op til 2017 er fremstillet i Solveig C.-Duponts bog. Læs mere om dioxin i bogens afsnit I.B og III.G. Om nanopartikler I.E og III.H (her også black carbon).

d. KLIMAPÅVIRKNING

LOBs anbefaling: I det omfang lovens udmøntning medfører, at borgere helt nedlægger deres brændeovne eller pejseindsatse, reducerer dette udledningen af CO₂. Ud over

dette langlivede drivhusgas gælder det også stoffet black carbon (sod), som i landskabet mindsker refleksionen af sollys. Mon ikke dette perspektiv burde føre til en skærpet kurs over for små træfyringsanlæg uden røgrensning? Røgrensning for CO₂ er næppe gennemførlig på disse små anlæg.

4. Røggener ifølge Statens Institut for Folkesundhed

Statens Institut for Folkesundhed (SIF) ved Syddansk Universitet har siden år 2000 jævnligt spurgt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning i opvarmningsperioden, om svarpersonerne i de forløbne 14 dage har følt sig generet af lugt fra brændeovne i kvarteret. Dette er et relevant spørgsmål netop for område-relateret regulering.

Angående sundhedsmæssig betydning hed det i den første optælling fra 2000 om den enkeltes eksponering for brændeovnsrøg i lokalmiljøet: "Sådanne sanseindtryk kan have væsentlig indflydelse på livskvaliteten, og lugt kan også være en indikator for sundhedsskadelig påvirkning. Kraftige lugte kan fremkalde astmasymptomer, hovedpine eller andre symptomer". Derfor er selvrapporterede gener en brugbar målestok for luftforurening, konkluderer Solveig C.-Dupont i sin bog, afsnit I.E (Boligmiljøundersøgelser).

Antallet af røggenerede i Danmark voksede fra cirka 325 000 i år 2000 via 471 000 i 2010 til 510 000 i 2013 (bogens tabel 8, s.116). Det kan tilføjes, at tallet i 2021 formentlig er faldet til 2010-niveauet (bilag 3), men opgivelserne kom i Coronaperioden med alt det indebærer af ændret adfærd. - Beregningerne af de absolutte tal er vores egne, idet vi henter Danmarks folketal fra statistikken og ganger med de procenter, der i undersøgelserne er opgivet ud fra et udsnit af befolkningen. For de nyeste tal se uddraget fra Boligmiljøundersøgelsen 2021 (bilag 3). Da der i bilaget også er anført tilsvarende for lugten fra tobaksrøg i boligmiljøet, skal det nævnes at denne type luftforurening i modsætning til brænderøg er faldet fra 15,4 % i år 2000 til kun 3,4% i 2021. Kemisk er der stor overensstemmelse i sammensætningen af tobaks- og brænderøg.

Regioner og kommuner: Ifølge SIF 'boligmiljø 2013' havde Region Sjælland med 12% af de adspurgte den største andel af brænderøgs-generede. Lavest var denne andel med 8% i region Midtjylland og i Hovedstadsregionen (tabel 9 i Solveig C.-Duponts bog, s.118).

Solveig fik undtagelsesvist udleveret data vedrørende de fleste danske kommuner (15 viste ingen resultater). Disse er i bogen gengivet på et kommunekort (figur 39, s.117). Her fremgår det, at der i Lejre kommune i 2013 var 16% og i Roskilde kommune 10% af beboerne, der følte sig (stærkt eller lidt) generet af brænderøg i kvarteret. Dette svarede i absolutte tal til hhv. 4300 for Lejre og 8300 for Roskilde.

I sin indstilling til mødet den 7. december 2023 skriver forvaltningen at den forventer at Forskriftens anvendelse vil vedrøre 2500 – 3000 brændeovne og pejseindsatse.

Dette tal-interval synes at ligge i den lave ende. Det beror på et skøn over aldersfordelingen af anlæggene i kommunen, især antallet af ældre brændeovne fra før år 2008.

Bortset fra aldersfordelingen opgiver DCE i et notat fra januar 2018 om *'antal og placering af små fyringsanlæg i Danmark'* et langt større tal fra Skorstensfejerlauget for antallet af brændeovne og -kedler i Roskilde kommune, nemlig cirka 8000 (notatets bilag 4). Dette harmonerer med det ovenfor nævnte antal af røggenerede på godt 8000. Derimod synes det usandsynligt, at 2500 – 3000 brændeovne og pejseindsatser skulle afstedkomme næsten det tredobbelte antal af røggenerede i landskabet. Ifølge kortbilletet der fulgte med Forslaget til Forskriften dækker områder med kollektiv opvarmning et langt større område end Roskildes tætte bykerne, hvor der kunne være tale om en påvirkningsfaktor der nærmer sig relationen i Frederiksberg kommune (næsten 1:4).

Mon ikke forvaltningen burde begrunde, hvorfor antallet af brændeovne, der skal udskiftes og fyringssteder, der skal nedlægges, ikke skulle overstige de 3000?

5. AOBs forslag

- a. Helt overordnet bør Kommunen fastholde momentum fra beslutningen i Klima- og miljøudvalget. Dertil kunne man om nødvendigt afholde et møde for byrådsmedlemmerne (lukket eller åbent), hvor sagen drøftes inden den politiske beslutningstagen, da der ofte er mange misforståelser i spil.
- b. Emissionsfrit nybyggeri, som striden mellem skorstensfejerne og Lejre kommune handlede om, bør fremmes gennem bevidst lokalplanlægning (mere herom i Solveig C.-Duponts bog, s.188).
- c. Angående bestanden af brændeovne bør Kommunen i forhold til lovene om udskiftning af ældre brændeovne (ældre end 2003 ved ejerskifte, ældre end 2008 efter den her brugte lovgivning) *'nudge'* beboerne til helt at nedlægge fyringsstederne. Hertil kan der anbefales at udarbejde oplysningsmateriale om sundhedseffekterne fra brug af brændeovne – der gælder selv under overholdelse af regler for best practice.
- d. Specifikt bør der henvises til faren for udvikling af demens – især for brugerne selv, men også naboerne. Videnscenter for Demens nævner i 2020 flere forskningsresultater, som bekræfter det nævnte fra Umeå: (<https://videnscenterfordemens.dk/da/nyhed/sammenhaeng-mellem-luftforurening-og-demensrisiko>).
- e. Ud fra forsigtighedsprincippet gælder det samme også for faren for udvikling af leukæmi (blodkræft) – det er velkendt at den forårsages af benzen (Solveig C.-Duponts bog III.E). Stoffet har dog alt for længe været underkendt (se herom bidraget af Peter F. Infante til bogen fra det Europæiske Miljøagentur: *'Late lessons from early warnings: the precautionary principle 1896 – 2000'*, København 2001, kap. 4).
- f. Som miljøkemiker Allan Astrup skrev i anmeldelsen af Solveig C.-Duponts bog: ”Hun dokumenterer, at den nye teknologi kun ændrer forureningens karakter, så der udsendes færre partikler og mere dioxin.” Udover dækningen i bogen har

flere nye undersøgelser (Teknologisk Institut 2017, Schleicher 2018, bilag 4) bekræftet, at moderne brændeovne ganske vist reducerer udledning af partikler og sod (black carbon), men altså ikke supergiften dioxin. Derfor findes der kun en politisk løsning, som Astrup også nævner: ”Problemerne er vanskelige at løse uden at forbyde brændeovne i villaområder.” Politikerne står i dag ikke mere så magtesløse som dengang, forskeren skrev om det. Nu er det op til den politiske vilje, at **sikre forebyggelsen** af alskens sygdomme, der ellers belaster mennesker såvel som sundhedssektoren.

6. BILAG

1. Solveig Czeskleba-Dupont: *'Brænderøg og helbred. Fra kilde til krop'*. Forlaget CNAS 2018 (2. oplag, pdf 2020)
2. Boganmeldelse af forskningschef Allan Astrup Jensen i *Dansk Kemi*, nr. 4 / 2018, side 13
3. Statens Institut for Folkesundhed, SDU: Boligmiljøundersøgelse 2021, 2 sider
4. LOBs høringssvar til Miljøministeriets *Lovforslag om kommunale forskrifter vedr. visse fyringsanlæg* (typoskript, 14 s., december 2021)

BILAG 1

Solveig Czeskleba-Dupont: *'Brænderøg og helbred. Fra kilde til krop'*. Forlaget CNAS 2018 (2. oplag, pdf 2020)

Kan fås her: http://braenderoeg.dk/files/Braenderoeg-og-helbred_Solveig-Czeskleba-Dupont_e-bog.pdf

Boganmeldelse af Allan Astrup Jensen i Dansk Kemi, nr. 4 / 2018, side 13

BOGANMELDELSE ■

Brænderøg og helbred – fra kilde til krop

*Af Solveig Czeskleba-Dupont
236 sider med illustrationer,
ordlister og litteraturreferencer
ISBN 978-87-970253-0-7
Forlaget CNAS, 2018*

I takt med, at luftforureningen i de senere år er blevet begrænset betydeligt fra de mange betydelige, klassiske forureningskilder som diverse industrier, affaldsforbrændingsanlæg, kraftværker og køretøjer, så er luftforureningen fra de mindre brændeovne, som mange villaejere har opstillet, blevet den største kilde til luftforurening i Danmark med bl.a. partikler, tungmetaller, kræftfremkaldende stoffer og dioxiner.

Brændeovnene forurener samlet langt mere end de mere udskældte biler, og samtidig er luftforureningen oftest koncentreret i sovebyerne rundt om de større byer. Røgen fra brændeovnene er særlig slem, når skorstenen er for lav, under ugunstige vindforhold og om natten, hvor også lugtgener kan være næsten uudholdelige for naboerne. Der er mere end 500.000 danskere, som føler sig generet af brændeovnsrøg, og blandt de mest udsatte danskere dør mere end 500 personer hvert år 10 år for tidligt pga. brænderøgsudsættelsen.

Så når familier flytter fra byen til omegnen, for at børnene kan få en renere luft at vokse op i, så kan de komme fra asken til ilden! For eksempel har luftmålinger vist, at der var mere forurenet med partikler og kræftfremkaldende stoffer i et villakvarter i Gundsømagle end på den tæt trafikerede H.C. Andersens Boulevard i hovedstaden.

Med mellemrum har brændeovnsproblematikken været oppe i medierne, men glemt igen på trods af, at det er dokumenteret, at mange børn bl.a. har fået akutte luftvejs-sygdomme af brændeovnsrøgen.

KEMIFOKUS, Dansk Kemi 4, 2018, s.13

Nu har forfatteren og geografen Solveig Czeskleba-Dupont, der har interesseret sig for brænderøgens gener og sundhedseffekter i mange år, skrevet en vigtig debatbog om problemerne med brændeovne. Den kræver ikke teknisk indsigt at læse, og den er samtidigt lige så spændende som en kriminalroman. Hun mener, at politikerne og myndighederne viger udenom den varme grød og sætter deres lid til, at ny brændeovns-teknologi løser problemerne, men hun dokumenterer, at den nye teknologi kun ændrer forureningens karakter, så der udsendes færre partikler og mere dioxin. Problemerne er vanskelige at løse uden at forbyde brændeovne i villaområder.

Da der er omkring 800.000 brændeovne i brug, vil et forbud møde modstand fra måske 1½ millioner vælgere, så det vil være politisk selvmord at komme med et sådant forslag, selvom det er bevist, at luftforureningen øger sygeligheden i befolkningen og bl.a. skader lunger og hjerne, og at forebyggelse er det klogeste og mest samfundsøkonomiske på lang sigt. Så sent som i april kunne man i TV Avisen høre, at hvert tiende barn, eller langt flere børn end tidligere, har psykiske diagnoser, som f.eks. ADHD. Brændeovns-røgen kan være en af mange vigtige årsagsfaktorer, men i mangel på en "rygende pistol", ignoreres dette.

Bogen er velskrevet og fuld af meget fine illustrationer og er generelt fagligt korrekt, men jeg fandt dog nogle småfejl uden betydning for bogens ærinde, men som kunne være undgået ved en mere grundig korrekturlæsning.

Solveig Czeskleba-Dupont, og hendes mand Rolf, er ildsjæle, der i tyve år ihærdigt har interesseret sig for, arrangeret møder om og debatteret om brænderøgens gener og sundhedseffekter. Samtidigt har de været aktive i "Landsforeningen til Oplysning om Brændeovnsrøg" og "Foreningen for Duft- og Kemikaliefølsomme".

Begge foreninger har støttet udgivelsen af bogen.

Allan Astrup Jensen, forskningschef, NIPSECT

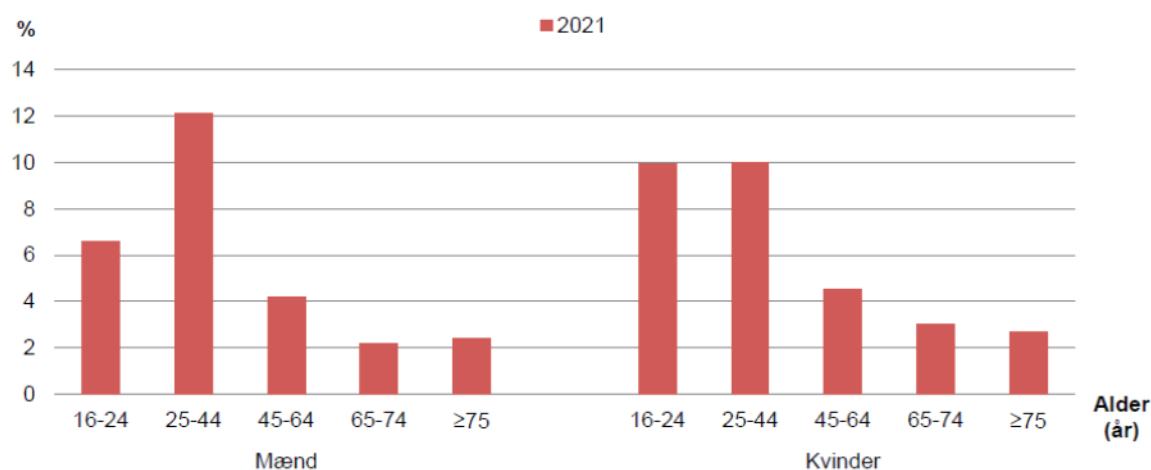
BILAG 3

Statens Institut for Folkesundhed, SDU: Boligmiljøundersøgelse 2021, side 97/98

SE NÆSTE SIDE

Andelen, der har været generet af lugt fra tobaksrøg fra naboer inden for de sidste 14 dage, er overordnet set større end blandt de yngre aldersgrupper end blandt de ældre (figur 6.3.3.2). Dette gælder for både mænd og kvinder.

Figur 6.3.3.2 Andel, der har været generet af lugt fra tobaksrøg fra naboer inden for de sidste 14 dage, blandt mænd og kvinder i forskellige aldersgrupper. 2021. Procent.

Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2021

I år 2000 er der en mindre andel, der har været generet af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage, end i år 2021 (tabel 6.3.3.2).

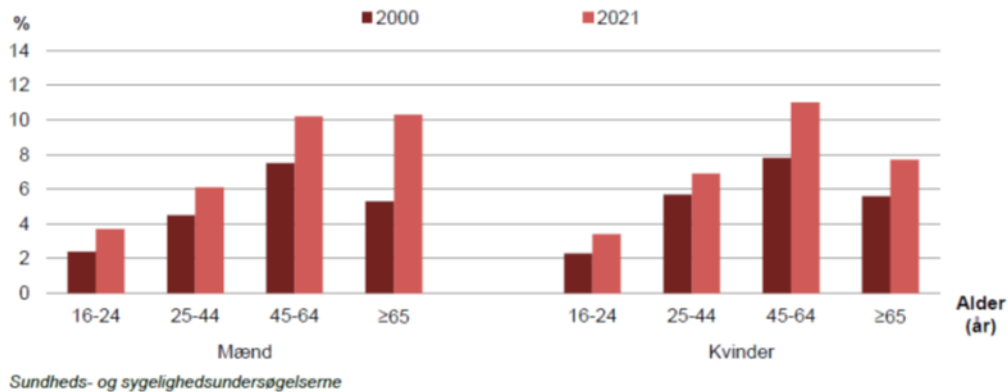
Tabel 6.3.3.2 Andel, der har været generet af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage. Procent.

	2000	2021
Meget generet	0,7	1,3
Lidt generet	5,0	6,9
Ikke generet	94,3	91,8
I alt	100,0	100,0
Antal svarpersoner	3.706	10.401

Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne

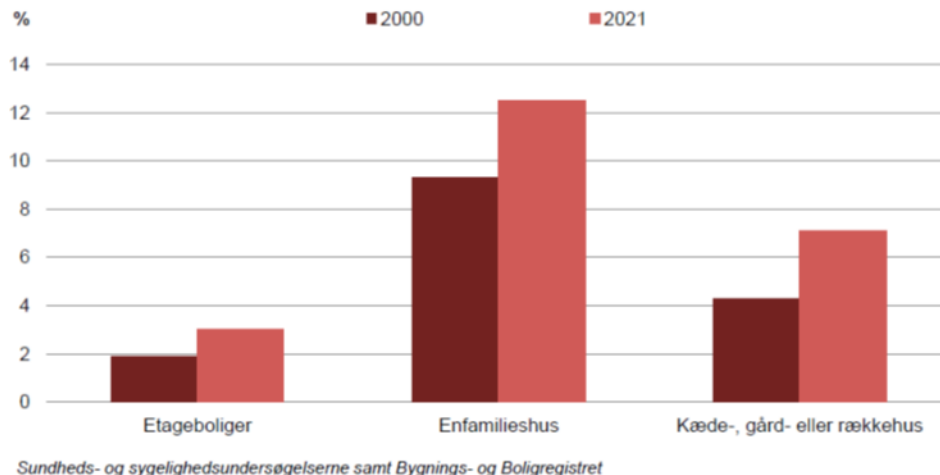
Forekomsten af personer, der har været generet (meget generet og lidt generet) af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage, er højere i år 2021 end i år 2000 i alle køns- og aldersgrupper (figur 6.3.3.3).

Figur 6.3.3.3 Andel, der har været generet af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage, blandt mænd og kvinder i forskellige aldersgrupper. 2000 og 2021. Procent.

I forhold til boligtype ses der en højere forekomst af personer, der har været generet af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage, i år 2021 end i år 2000 blandt beboere i alle boligtyper.

Figur 6.3.3.4 Andel, der har været generet af lugt fra brændeovne i kvarteret inden for de sidste 14 dage, blandt forskellige boligtyper. 2000 og 2021. Procent.

BILAG 4

LOBs høringssvar til Miljøministeriets Lovforslag om kommunale forskrifter vedr. visse fyringsanlæg [j.nr. 2021-8628] (december 2021)

Findes på

https://braenderoeg.dk/files/2021-12-10_LOB_H%C3%B8rings-svar%202021%20KOMMUNALE%20FORSKRIFTER.pdf